

Т. В. Литньова

кандидат педагогічних наук, доцент

Житомирський державний
університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Інтеграція України у світовий освітній і науковий простір, нові політичні, соціально-економічні і культурні реалії, а також врахування Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти зумовили суттєві зміни в галузі викладання іноземних мов.

Іноземна мова виступає нині важливим засобом не тільки міжособистісної комунікації, а й (що не менш важливо) міжкультурного спілкування. Вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. У зв'язку з цим студенти повинні не просто практично оволодіти іноземною мовою як засобом спілкування, а діяти як соціальні агенти, тобто члени суспільства, котрі здатні виконувати певні завдання у життєвих умовах і соціокультурному оточенні, брати участь у міжкультурній комунікації. Показником сформованості здатності студентів ефективно діяти в міжкультурній комунікації є комунікативна компетентність, яка включає в себе мовні та мовленнєві, соціокультурні та соціолінгвістичні, дискурсивні, прагматичні та стратегічні компетенції.

Розглянемо поняття стратегічної компетентності, що передбачає опанування стратегій вивчення і використання іноземної мови, які допомагають студентам оволодіти іншомовною комунікативною компетентністю. На сучасному етапі розвитку іншомовної освіти поняття стратегічної компетентності розвивається у двох напрямках: як комунікативні

стратегії та як навчальні стратегії. У Рекомендаціях Ради Європи з мовної освіти головна увага спрямована на комунікативні стратегії, що розглядаються як спосіб виконання комунікативних завдань [1]. Оволодіння певними комунікативними стратегіями дозволяє студентам успішно здійснювати різні види комунікативної мовленнєвої діяльності: сприймання (рецептивні стратегії), продукування (продуктивні стратегії), інтеракцію (інтерактивні стратегії), медіацію (посередницькі стратегії), а отже, створює умови для опанування іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування. Крім того, в контексті сучасного підходу до мовної освіти вибір стратегії, на думку О. Є. Місечко, залежить не лише від виду комунікативної мовленнєвої діяльності, а й від "етапів, за якими будується будь-яка діяльність: планування, виконання, оцінювання результату, корекція" [2, с. 175].

Зважаючи на запропоновані у західній літературі класифікації навчальних стратегій (Rubin, 1987; Wenden, 1987; O'Malley & Chamot, 1990; Stern, 1992; Gu, 1996), сучасні дослідники більше схиляються до класифікації Oxford (1990), у якій виділяються дві групи: прямі навчальні стратегії та непрямі [3]. До прямих навчальних стратегій належать: 1) стратегії запам'ятовування (або мнемічні); 2) пізнавальні (когнітивні) стратегії; 3) компенсаторні стратегії.

Стратегії запам'ятовування можуть використовуватись як для вивчення мовного матеріалу (нових лексичних одиниць, граматичних правил), так і для формування мовленнєвих компетенцій студентів (запам'ятовування почутої чи прочитаної інформації). Вони включають стратегії створення ментальних зв'язків: класифікацію, групування, об'єднання, застосування різних способів візуалізації, використання ключових слів [4, с. 446]. Для запам'ятовування, наприклад, лексичного матеріалу можна використати його групування за певною ознакою (тематикою, алфавітом, словотворчими елементами).

Пізнавальні стратегії стосуються безпосередньо аналізу і трансформації навчального матеріалу. Так, для формування компетентності студентів у говорінні доцільно використовувати такі пізнавальні стратегії, як відбір

лексичного і граматичного матеріалу, необхідного для певного повідомлення; складання плану; формулювання тез; застосування клішованих фраз.

Компенсаторні стратегії передбачають використання здогадки, подолання утруднень в усному та письмовому мовленні. Так, під час говоріння найбільш уживаним є пристосування висловлювань студентів до своїх можливостей, тобто використання простих речень, формулювання своєї думки у граматично і лексично спрощеному вигляді.

До складу непрямих навчальних стратегій належать: 1) метакогнітивні стратегії (визначення мети навчання, організація і планування свого навчального процесу, самооцінка); 2) емоційні стратегії (зниження рівня стурбованості, підвищення власної мотивації, володіння емоціями); 3) соціальні стратегії (емпатія, кооперація, розпитування тощо) [3].

Метакогнітивні стратегії включають не лише концентрацію студентів на навчанні, а й можуть використовуватися і в реальному спілкуванні іноземною мовою (продумування можливих реплік майбутнього діалогу або підготовка тексту виступу). Емоційні стратегії допомагають подолати страх, виступають засобом самозаохочення. Соціальні стратегії передбачають звернення по допомогу та роз'яснення, запитування з метою уточнення чи підтвердження інформації, створення невеликих груп з однокласниками для спільного навчання, спілкування через Інтернет.

Як бачимо, навчальні стратегії виділяються в окремий напрям дослідження, що засвідчує важливість свідомого ставлення студентів до навчального процесу і своїх навчальних дій.

Таким чином, суттєвим у контексті формування стратегічної компетентності студентів є необхідність розвитку як комунікативних, так і навчальних стратегій задля успішного вирішення комунікативних завдань. Важливо формувати не лише уміння вибирати ефективні стратегії для розв'язання комунікативних завдань, а й уміння самостійно здобувати та

використовувати знання, планувати навчальний процес і оцінювати свої знання.

Література

1. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge : Council of Europe, 2001. – 260 p.
2. Мисечко О. Є. Поняття стратегічної компетенції у змісті сучасної професійної підготовки вчителя іноземної мови у ВНЗ / О. Є. Мисечко // Вісник Житомирського державного університету. – 2004. – Вип. 19. – С. 174–178.
3. Oxford R. L. Language Learning Strategies. – What every teacher should know. – New York : Newbury House Publishers, 1990. – 192 p.
4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич , Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.